

Sociaal-emotionele ontwikkeling van het jonge kind: een uitwerking van de doelen voor aanvang groep 1 slo

Voor aanvang groep 1		Waar kun je aan denken in de voorschoolse situatie?
Zelfbeeld/Ontwikkeling van identiteit	Het kind... ▶	
	▶ benoemt zichzelf als 'ik'	Wie ben ik? Plaats de kinderen in een kring. Deel een aantal handspiegels uit en laat de kinderen zichzelf bekijken. Laat ze vertellen wat ze zien. Stel bij het gesprek de volgende vragen: ▶ Wat zie je aan jezelf? ▶ Wat kun je zeggen over jezelf, bijvoorbeeld je ogen of je haar? ▶ Wat kun je vertellen over je lichaam? ▶ Zijn er dingen hetzelfde bij andere kinderen? ▶ Wat kun je vertellen over je kleren? ▶ Hoe kun je nu zien dat jij het bent en niet iemand anders? (Uit: website Sociaal-emotionele ontwikkeling in het basisonderwijs, SLO)
	▶ gebruikt en begrijpt het woord 'wij' (kent enkele namen)	Oefen in de kring kort de namen. Pak een bril en geef die door. Je mag de bril even opzetten en je naam zeggen. Weten de kinderen nog een paar namen? Je kunt ook met elkaar raden/zeggen hoe het kindje heet dat de bril op heeft. (Uit: Conflicten voorkomen en oplossen; pag. 22; SLO, 2003)
	▶ ontdekt de verschillen en overeenkomsten tussen zichzelf en de andere kinderen in de groep: bijvoorbeeld in lichaamskenmerken, karaktereigenschappen, voorkeuren/afkeuren, afkomst en traditie	Heeft u meertalige kinderen in de klas, laat ze dan hun eigen taal gebruiken in situaties waarin kinderen (zachtjes) met elkaar mogen praten. U stimuleert hiermee onder andere dat kinderen kunnen ervaren dat meertaligheid gewoon is. Vervolgens kan je in een kringgesprek hierop verder voortbouwen, door verschillen en overeenkomsten te bespreken. Bijvoorbeeld: wie is een jongen? Wie heeft er lang haar? Wie gaat er iedere zondag naar de kerk?
	▶ toont non-verbaal eigen gevoelens	Jonge kinderen gebruiken vaak hun hele lichaam bij het uiten van gevoelens (dansen van plezier). Ook bij het naspelen van situaties en bij het maken van tekeningen kunnen kinderen hun gevoelens kwijt. Praten over gevoelens met jonge kinderen kan worden bemoeilijkt, doordat hun woordenschat vaak nog beperkt is. In het kader van taalactiviteitslesjes kan daar zonnodig iets aan worden gedaan. Een paar vuistregels voor gesprekken over gevoelens: ▶ Laat kinderen zelf komen met gevoelens die ze hebben ('Heb jij dat ook?'). ▶ Stel open vragen. ▶ Dwing geen kind tot spreken, als het daar nog niet aan toe is. ▶ Laat kinderen niet te lang achtereen aan het woord. ▶ Stiltes zijn zinvol (nadenken, moed vatten). Probeer ze niet vol te praten. ▶ Bekritiseer of ontken de gevoelens die een kind naar voren brengt niet. ▶ Luister actief (Uit: website Sociaal-emotionele ontwikkeling in het basisonderwijs, SLO)
	▶ kan basisemoties onderscheiden	Luister goed naar hoe kinderen emoties benoemen. Als kinderen bijvoorbeeld verdrietig, bang of verlegen zijn, laat hen dan zelf dat gevoel benoemen, in plaats van woorden in hun mond te leggen. Door zelf woorden te zoeken voor het gevoel dat ze hebben, krijgen ze wat op wat er met hen aan de hand is. (Uit: Actief leren, pagina 230)
	▶ krijgt controle over zichzelf	Maak gebruik van opdrachten waarin de kinderen de volgende vragen beantwoorden: Wat maakt je blij of verdrietig? Wat doe je als je geplaagd wordt? Hoe voel je je als iemand dood gaat? Wat kun je doen om je weer beter te voelen? Waarom wordt je wel eens boos? Wanneer ben je flink en durf je wel en wanneer ben je bang? Wie kan je dan helpen? Wat doe je als je alleen voelt? Wat doe je als niemand je aardig vindt? Wat doe je als je geen vriend(innet)je hebt? Hoe kun je vriend(innet)jes maken? (Uit: website Sociaal-emotionele ontwikkeling in het basisonderwijs, SLO)

	Voor aanvang groep 1 Het kind... ▶	Waar kun je aan denken in de voorschoolse situatie?
Ontwikkeling van zelfstandigheid	▶ voelt zich op zijn/haar gemak in de eigen groep	▶ Verwelkom het kind als het binnenkomt.
	▶ durft te experimenteren / probeert nieuwe dingen uit om grenzen te ontdekken	▶ Het is een opgave voor elke leidster om het basisvertrouwen van peuters te versterken en te ver-ruimen. Vooral de meest kwetsbare peuters hebben dat nodig. Peuters zullen zich goed ontwikkelen wanneer ze voldoende basisvertrouwen hebben en zich bij de leidster veilig voelen.
	▶ weet dat 'nee' zeggen een reactie oplevert van de ander	▶ Luister naar de mening en laat zien wat je ermee doet. Betrek het kind bij bepaalde activiteiten of laat het kind meehelpen bij het klaar zetten van spullen. 'Ikke niet! Zegt Wied!' (Peuters Piramide; Sociaal Emotioneel; pag. 44; prentenboek; CITO)
	▶ kan aangeven dat het hulp nodig heeft	▶ Kinderen leren veel door te zien hoe anderen het doen. Laat de peuter kijken naar wat u doet. Benoem wat u doet en laat de peuter het nadoen. Help als het nodig is en moedig het kind aan om het nog eens zonder hulp te proberen. Prijs het kind als dat lukt.
	▶ wil graag dingen zelf doen	▶ Help het kind hierbij niet te snel, maar bied gelegenheid om de taak te verkennen.
	▶ leert ervaren wat hij/zij al kan	▶ Laat hem/haar ervaren dat het wat kan: benoem de positieve eigenschappen van een kind; schouder-klopjes geven, prijzen, toelachen; betrek ook andere kinderen bij het waarden van het kind.
	▶ kan zich waarschijnlijk grotendeels zelf redden (maar heeft wel hulp nodig bij het aan- en uitkleden, vooral bij ritsen en knopen openmaken; is overdag zindelijk)	▶ Ga naar de toiletruimte en doe alsof u uw handen gaat wassen, maar niet goed weet hoe dat moet. Maak hierbij verschillende fouten, zoals; handen wassen met zeep zonder water, vergeten de kraan dicht te draaien. Laat de kinderen hierop reageren. Laat een kind daarna voordoen hoe het wel moet. Verwoord de handelingen die het kind uitvoert. (Uit: Piramide, 'Welkom op school', pagina 40)
	▶ helpt actief mee met het opruimen van de gebruikte materialen	▶ Opruimspel: Nu moeten de krantensnippers opgeruimd worden. Maak er een spel van. Zet twee bakken in de ruimte en verdeel de kinderen in elfjes en kabouters. De elfjes moeten hun snippers in de ene bak doen en de kabouterjes in de andere. Wie is het snelst? (Uit: Spelenderwijs bewegen voor o tot 4 jaar)
	▶ kijkt veel naar andere kinderen	▶ "Wat een mooie bal heb jij", zei Samira tegen René. "Ik wil er graag even mee spelen, mag ik er even mee?" "Natuurlijk", zei René, "jij mag mijn bal wel even, als je belooft dat je hem straks aan mij zult terug geven" (Uit: Leefstijl, Niemand zoals jij, pagina 24)
	▶ toont belangstelling en sympathie voor andere kinderen	
Sociaal gedrag/Ontwikkeling van sociale vaardigheid	▶ probeert om met andere kinderen te spelen, meestal doen-alsof spelletjes	▶ Kijk goed waar je aanzetten tot samenspel bij kinderen ziet. Stimuleer samenspel door positieve feedback als je kinderen samen ziet spelen, hoe eenvoudig dit samenspel ook is. Verwoord wat je ziet bij hun spel en benadruk het plezier dat ze daar samen aan beleven, maar doe dit alleen als je ziet dat er ook werkelijk sprake is van spelplezier. (Uit: Conflicten voorkomen en oplossen; pag. 36; SLO, 2003)
	▶ kan al een beetje met andere kinderen iets delen, bijvoorbeeld speelgoed - neemt een afwachthende houding aan bij het samenspel	▶ Goed om aandacht vragen: als je mee wilt spelen vriendelijk vragen of je mee mag doen. 'Meehelpen of meedoen?' (Uit: Goed Gedaan; groep 1; les 4; pag. 34; Malmberg; 2008)
	▶ zorgt voor andere kinderen, bijvoorbeeld aaien over het hoofdje van een baby	
	▶ kan anderen al een beetje helpen en vindt dat ook fijn om te doen	

Sociaal-emotionele ontwikkeling van het jonge kind: een uitwerking van de doelen voor aanvang groep 1 slo

	Voor aanvang groep 1 Het kind... ▶	Waar kun je aan denken in de voorschoolse situatie?
Sociaal gedrag/Ontwikkeling van sociale vaardigheid	▶ kan van tijd tot tijd op zijn/haar beurt wachten	▶ Werk met simpele regels en laat deze consequent uitvoeren.
	▶ denkt en handelt nog vanuit zichzelf wat mag en niet mag	▶ Vraag aan de kinderen naar hun ervaringen met opruimen. Wat hebben we gedaan voordat we aan deze activiteit konden beginnen. (opruimen van de spullen van het spelen). Hoe ging dat? Lukt het opruimen altijd even goed? Wat gebeurt er als je niet goed opruimt? Hoort opruimen bij het spelen? (Uit: Kinderen en hun 'sociale talenten', groep 1 t/m 3, pagina 39)
	▶ staat open voor nieuwe situaties en opdrachten	
	▶ kan eenvoudige gevoelens bij anderen waarnemen (inschatten)	▶ Als je iets niet wilt, moet je niet gaan gillen, maar zeggen: dat vind ik niet leuk. Als je het gewoon vraagt, dan mag je misschien wel meespelen.
	▶ begint bewust patronen te ontdekken in het eigen gedrag en het gedrag van anderen	▶ Je kunt niet alles van een peuter verwachten. Ze spelen veel naast elkaar. De leidster probeert de kinderen zoveel mogelijk bij elkaar in de buurt te laten spelen. De leidster geeft peuters in groepjes van twee opdrachten om bijvoorbeeld samen te klappen, samen een karweitje te doen en er is veel aandacht voor het groepsgevoel. (Uit: Mijn kind op de creche of peuterspeelzaal. ThiemeMeulenhoff, 2005)
Verhouding en concentratie	▶ toont belangstelling en sympathie voor andere kinderen	▶ Bij het namenronde in de kring is er een goede gelegenheid om zelf aan te geven wat een peuter uit de groep al kan. Kinderen vinden het prettig te horen wat ze kunnen. Bijvoorbeeld: Omar kan 'hallo' en 'dag' zeggen in het Turks; Joke kan regen maken in de waterbak; Frederiek kan heel goed een politiewaagen nadoen. Let erop dat je niemand overslaat. Bedenk dingen waarvan je weet dat kinderen die goed kunnen. (Uit: conflicten voorkomen en oplossen, pagina 24, SLO, 2003)
	▶ accepteert dat het niet alles even goed kan	
	▶ maakt aan een ander kind duidelijk wat ze wel/niet wil	▶ Aap wil met de klei. Hij wil honingkoekjes maken. Konijn wil ook met de klei. Hij wil worteltjes maken. Wat nu? Stimuleer de kinderen een oplossing voor dit probleem te vinden. (Uit: Conflicten voorkomen en oplossen; pag. 46; SLO, 2003)
	▶ denkt en reageert vooral intuïtief	
	▶ heeft plezier in het leren van nieuwe dingen	▶ Als leidster nagaan wat kinderen interesseert en deze interesse ondersteunen. Zo kunnen kinderen dingen doen die ze leuk vinden. Ze durven dan ook iets nieuws uit te proberen. Probeer steeds samen met het kind de grenzen te verleggen.
	▶ kan rustig werken voor een kortdurende periode	▶ Geef de peuter de tijd om zich op iets belangrijks te concentreren, zodat zij een bepaalde taak kan volbrengen, maar help haar als ze dat vraagt. Zorg voor afleiding bij frustratie.
	▶ probeert zelf problemen op te lossen tijdens het werken	
	▶ kan een bekende opdracht die duidelijk is zelfstandig uitvoeren	